

Utbildningsinspektion i Fjärdhundraskolan

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Fjärdhundraskolan	Antal barn/elever/studerande
Grundskola	490
Skolbarnsomsorg	125
Förskoleklass	46

Fjärdhundraskolan ligger mitt emellan Enköping och Sala. Skolans upptagningsområde är tätorten Fjärdhundra och den omkringliggande landsbygden. De flesta av skolans elever åker skolbuss.

Verksamheten vid Fjärdhundraskolan omfattar skolbarnsomsorg, förskoleklass, årskurserna 1-9 samt fritidshem. Eleverna och personalen arbetar i sex arbetslag. Arbetslag A respektive C består av skolbarnsomsorg, förskoleklass samt årskurserna 1, 2 och 3. Alla elever som går i årskurserna 1 och 2 deltar i samlad skoldag. Arbetslag D består av två årskurs 4, en 4-5:a, två årskurs 5 samt en liten undervisningsgrupp som inför läsåret 2004/05 kommer att upphöra. Arbetslagen E, F och G består av vardera en klass från årskurs 6, 7, 8 och 9. Utöver denna arbetslags- och klassindelning delas eleverna i årskurserna 6-9 in i mentorsgrupper. En mentor ansvarar för tre elever från vardera årskurserna 6, 7, 8 och 9, alltså sammanlagt 12 elever.

Tidigare fanns även arbetslag B men på grund av minskande elevunderlag har detta lag organiserats bort. Inför kommande läsår kommer ytterligare förändringar att göras. Bland annat skall arbetslagsindelningen för de tidigare årskurserna göras om och den treparallella klassorganisationen i arbetslagen E-G kommer på sikt bli tvåparallellig.

Skolans ursprungliga lokaler är från 1950-talet men dessa har vid flera tillfällen utökats till att idag bestå av sex huskroppar. De yngre eleverna upp till årskurs 4 finns i de nyaste lokalerna, årskurs 5 i baracker och årskurserna 6-9 i de äldre lokalerna. Musik och idrottshall finns i separata lokaler.

Skolan deltar i försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan (SFS 1999:903). För deltagande skolor innebär försöksverksamheten en fullständig befrielse från den nationella timplanens indelning i tid per ämne eller ämnesgrupp. Bestämmelserna om timplanen för grundskolan är en bilaga till skollagen (1985:1110).

Genomförandet av inspektionen i Fjärdhundraskolan

Skolverket sände den 17 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras samt om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för Fjärdhundraskolan har bestått av undervisningsråden Andreas Bergh och Heidi Zetterberg. Besök inleddes den 3 maj och avslutades den 5 maj 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildnings-

inspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Fjärdhundraskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

Under besöket på Fjärdhundraskolan genomfördes formella intervjuer med skolledning, arbetslagen A, E och F, elevhälsoteamet samt elev- och föräldrarepresentanter. Dessutom genomfördes spontana lektionsbesök och samtal med såväl personal som elever.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Samtliga intervjuade elever uppger att de trivs bra på sin skola. I stort sett tycker de också att miljön är lugn och trygg. Enligt kommunens senaste enkätundersökning¹ trivs drygt 90 procent av Fjärdhundraeleverna bra eller ganska bra. I en annan enkätundersökning² svarar 82 procent av eleverna de trivs bra eller mycket bra. Ytterligare 17 procent har svarat att de varken trivs bra eller dåligt och 4 procent (15 elever) att de trivs dåligt.

Ingen av de intervjuade upplever att mobbning eller annan kränkande behandling är något stort problem på skolan. Av intervjuerna framkommer dock att mobbning förekommer i enstaka fall och även att det förekommer ett grovt språkbruk. På frågan "Hur ofta har du blivit mobbad de sista månaderna?" som ställdes till eleverna i enkäten³ svarar 90 procent att de "inte har blivit mobbade alls" eller "någon enstaka gång". Resterande 10 procent svarar "2-3 gånger per månad, 1 gång per vecka eller flera gånger per vecka".

Eleverna uppger att lärarna visserligen brukar ta tag i olika problem som dyker upp men menar att detta inte alltid är tillräckligt för att de skall upphöra. I en

¹ Enköpings kommun, Styrelsen för förskola och grundskola, enkätundersökning 2004.

² Se "Resultat för Olweus frågeformulär om mobbning" för årskurserna 3-9, fråga 1.

³ Se "Resultat för Olweus frågeformulär om mobbning" för årskurserna 3-9, fråga 4.

enkätfråga⁴ ställs frågan ”Hur ofta brukar lärarna eller andra vuxna i skolan göra något för att stoppa det, när en elev blir mobbad i skolan”. 39 procent svarar ”nästan alltid eller ofta”, 28 procent ”ibland” och 33 procent ”någon enstaka gång eller nästan aldrig”.

De yngre eleverna som intervjuats tycker att det är roligt i skolan. De tycker att de vet vad de är duktiga på och vad de behöver arbeta mer med. För det mesta är det deras lärare som bestämmer vad de skall göra men ibland får de själva välja något som de vill arbeta med. De äldre eleverna uppger att möjligheterna till inflytande över undervisningen varierar mycket mellan olika lärare. När det gäller sin egen utveckling menar eleverna att det framför allt är på utvecklings-samtalen som de får veta hur de ligger till.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektörerna att de intervjuade eleverna generellt sett är nöjda med sin skola. De redovisade uppfattningarna om förekomsten av mobbning och elevernas upplevelse av lärarnas bristande insatser för att stoppa denna måste dock tas på stort allvar. Sammantaget bedömer inspektörerna att resultatet av Fjärdhundraskolans värdegrundsarbete är godtagbart men behöver utvecklas.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Enligt de äldre eleverna brukar de nationella kursplanerna vanligtvis aktualiseras i början av varje termin. Eleverna tycker dock sällan att de förstår vad de innebär och menar att kursplanerna därför snabbt läggs åt sidan. De vet också att det finns betygskriterier men uppger att de inte själva har tillgång till dessa. Mer specifikt menar dock eleverna att det i hög grad skiljer sig mellan olika lärare i hur de arbetar med att relatera innehållet i undervisningen till mål. Det finns exempel på lärare som tillsammans med eleverna konkretiserar och diskuterar målen. Detta är något som eleverna har uppskattat. Men det finns också andra exempel då målen sällan eller aldrig relateras till undervisningens innehåll och uppläggning. Även när det gäller hur kunskapsutveckling bedöms finns det en stor skillnad mellan olika lärare. Vissa använder enbart prov medan andra har mer varierade redovisnings- och bedömningsformer. Inspektörerna konstaterar att skolan, med styrdokumentet som utgångspunkt, behöver diskutera hur elevers inflytande och möjlighet till ansvarstagande skall utformas i ett F-9-perspektiv.

Enligt personalen som arbetar med de tidigare årskurserna bedöms elevers kunskapsutveckling genom samtal och även systematiskt, exempelvis med LUS

⁴ Se ”Resultat för Olweus frågeformulär om mobbning” för årskurserna 3-9, fråga 20.

(läsutvecklingsschema). Av skolans egen statistik framgår att 12 av de elever som lämnade årskurs 5 våren 2003 inte nådde uppnåendemålen för årskursen.

Betygsstatistiken för de elever som lämnade Fjärdhundraskolan våren 2003 visar att pojkar i betydligt högre grad än flickor inte nådde målen. Detta gäller samtliga ämnen utom moderna språk. Statistiken visar exempelvis att alla flickor nådde målen i geografi, historia och samhällskunskap medan mellan 17-21 procent av pojkarna inte gjorde det. Ytterligare ett ämne som uppvisar en stor skillnad mellan pojkar och flickor är fysik där 4 procent av flickorna inte nådde målen medan motsvarande siffra för pojkarna är 24 procent. Det enskilda ämne där minst antal elever nådde målen var i biologi, 31 procent av pojkarna och 22 procent av flickorna nådde inte upp till godkändnivå.

Av Skolverkets statistik framgår vidare att 66 procent av de elever som våren 2003 slutade årskurs 9 på Fjärdhundraskolan nådde målen i samtliga ämnen. Denna siffra kan jämföras med det förväntade värdet 75 procent enligt Skolverkets analysverktyg SALSA⁵. Frågan kan då ställas om dessa -9 procents avvikelse är en engångsföreteelse. Att så inte är fallet visar motsvarande jämförelse från 1998-2002 där avvikelsen mellan det faktiska och det förväntade värdet är +1, -7, -25, -15 respektive -8 procent.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Fjärdhundraskolan behöver vidta åtgärder så att fler elever når målen. Vidare måste skolan analysera och diskutera förutsättningarna för en likvärdig och rättvis betygssättning.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

För några år sedan påbörjades ett värdegrundsarbete som bland annat handlar om det etiska klimatet och bemötandet mellan skolans olika aktörer. Även ett annat projekt, "Millennieprojektet" som pågick 2000-2002, innebar satsningar på värdegrundsområdet. I arbetslagen som ansvarar för de yngre eleverna har en del klasser "hemliga kompisar" och samtal med koppling till värdegrunden förs i samband med det så kallade "Lions quest". Det senare förekommer även i en del av de senare årskurserna.

⁵ För att få en mer nyanserad bild av skolors betygsresultat än enbart genom att tillhandahålla de faktiska betygsresultaten som skolor uppnår, har Skolverket utvecklat Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser - Salsa. Verktyget jämför i en statistisk modell kommuners och skolors faktiska betygsresultat avseende "andel elever som uppnått målen" respektive "genomsnittligt meritvärde" med ett modellberäknat värde. I denna beräkning tas hänsyn till bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildningsnivå, andel elever med utländsk bakgrund och fördelning pojkar/flickor i kommuner och skolor.

Medan de yngre eleverna tycker att de ofta pratar om relationsfrågor etc. anser de äldre eleverna att det inte, förutom någon enstaka föreläsning och vissa projekt eller samtalsövningar under tidigare läsår, bedrivs något aktivt arbete för att förebygga mobbning och kränkande behandling. Enligt kvalitetsredovisningen har kamratstödjare prövats i de tidigare årskurserna med ett positivt resultat. De äldre eleverna menar att det tidigare har diskuterats att även de skulle börja med kamratstödjare men av orsaker som eleverna inte känner till har detta aldrig kommit igång. Skolledningen uppger att frågan om kamratstödjare är något som återigen behöver aktualiseras.

Ett av arbetslagen för de äldre eleverna brukar varje år genomföra så kallade "kulddagar". Enligt lärarna brukar detta ge positiva konsekvenser, både på kort och på lång sikt. Samtidigt som det alltså finns olika inslag där frågor med värdegrundsinnehåll aktualiseras framgår det av intervjuerna att förekomsten av detta i hög grad varierar mellan olika lärare och arbetslag. Variationen beskrivs uppvisa en spännvidd från att detta arbete helt saknas till att det ingår som mer eller mindre naturliga och frekvent återkommande inslag i undervisningen. Där- emellan finns det exempel på att arbete med koppling till normer och värden förekommer i samband med fristående projekt eller aktiviteter men utan naturlig koppling till den ordinarie undervisningen.

De intervjuade föräldrarna skulle gärna se att skolan utvecklades mer mot ett helhetstänkande där "kunskap och värdegrundsarbete" integrerades. Å andra sidan menar de att detta i ett avseende inte är så enkelt eftersom många föräldrar samtidigt efterfrågar den skola som de själva känner igen sig i.

På skolan finns två mobbningsteam, ett för de tidigare årskurserna och ett för de senare. Skolans handlingsplan mot mobbning är utarbetad för F-5 men gäller från och med vårterminen 2004 även årskurserna 6-9. I planen anges åtgärder på klass- och individnivå. Av planen framgår vidare att varje arbetslag skall formulera en egen arbetsplan där det framgår hur det förebyggande och konkreta arbetet med mobbning och kränkande behandling ser ut. I praktiken saknar dock flera arbetslag denna plan. Under den pågående inspektionen har skolledningen uppgivit att skolans plan skall omarbetas, dels till att omfatta det vidare begreppet kränkande behandling, dels till att även behandla kränkningar mellan vuxna samt mellan vuxen och elev. Att det finns en medvetenhet om vikten av detta arbete framgår också av kvalitetsredovisningen.

Inspektörernas uppfattning är att arbetet mot kränkande behandling behöver utvecklas eftersom det finns brister när det gäller rutiner och förebyggande arbete. Inspektörerna vill även framhålla vikten av att det planerade utvecklingsarbetet kommer att engagera såväl personal som elever.

Skolan har två elevråd, ett för årskurserna upp till och med 5 och ett för de äldre eleverna. Enligt de yngre eleverna är det elevrådet som har bestämt trivselreglerna. Andra frågor som elevrådet diskuterar handlar om raster, hur man är mot varandra, fula ord etc. En av lärarna är ansvarig för elevrådet.

För de äldre eleverna fyller klassrådet mer en funktion för att avhandla klass-interna frågor. Kopplingen till elevrådet, varifrån också representanter väljs, är mentorsgrupperna. Detta sätt att lösa frågan om representation till elevrådet kommer enligt skolledningen att göras om inför höstterminen 2004. De äldre

elevernas elevråd skall bestå av sammanlagt ca 20 elever. I praktiken kommer dock aldrig så många eftersom inte kallelsen alltid når fram eller för att representanter saknas. Exempel på frågor som elevrådet har arbetat med är luciafirande och musik i cafeterian. De har också sammanställt en lista med önskemål om förändringar i arbetsmiljön.

Utöver de formella möjligheter till inflytande som eleverna erbjuds i det ovan sagda finns en elevrepresentant med i den nyligen inrättade föräldrastyrelsen. I denna har föräldrarna majoritet men också rektor och personal finns representerade.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det är ytterst angeläget att arbetet mot kränkande behandling förbättras. Detta gäller även arbetet med klassråd och elevråd i årskurserna 6-9.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Som tidigare nämnts tycker de yngre eleverna att de vet vad de är duktiga på och vad de behöver arbeta mer med. Som ett exempel menar de att "matematikcirkeln" hjälper till att synliggöra hur det går med matematiken. Personalen som arbetar med de yngre barnen tycker att de har kommit igång, om än i olika grad, med frågor som handlar om planering, dokumentation och utvärdering. Någon menar att det är en utmaning att skapa "reflektionsatmosfär" men betonar samtidigt det värdefulla med detta.

De äldre eleverna anser att det finns en stor variation i vilka möjlighet de har att påverka arbetssätt och redovisningsformer samt vilken information de får om mål och måluppfyllelse. Även bland de lärare som arbetar aktivt med mål finns enligt eleverna en variation. Ett par exempel på hur målen kan se ut är: "Den här veckan skall vi arbeta med kapitel 9. I slutet av veckan har vi prov" eller "Målet är att ni skall förstå hur man levde under den och den tiden...". I de fall mål förekommer är den första typen vanligast, enligt eleverna. En av de intervjuade elevgrupperna menar att det är spännande att få se vad lärarna har skrivit inför utvecklingssamtalen eftersom det mellan utvecklingssamtalen inte förekommer särskilt mycket återkoppling i förhållande till arbetsinsatsen.

Inspektörerna anser att det för Fjärdhundraskolan är angeläget att diskutera hur utbildningsuppdraget ser ut och hur friutrymmet kan fyllas. Denna diskussion bör också omfatta frågor om kontinuitet och progression i ett F-9-perspektiv samt hur olika skolår relaterar till tidigare och senare år i elevernas utbildningsgång.

Skolans elevhälsoteam består av den av skolans biträdande rektorer som har ansvar för de yngre eleverna, kurator, psykolog, skolsköterska och specialpedagog. Kurator och psykolog delar sina tjänster lika mellan Fjärdhundra- och Örsundsbro skolan. Specialpedagogen i elevhälsoteamet, som är skolans enda behöriga specialpedagog, arbetar huvudsakligen med de yngre eleverna. Utöver specialpedagogen i elevhälsoteamet finns på skolan också två lärare som har specialpedagogiska uppdrag även om de formellt saknar behörighet för detta. Skolsköterskan har bland annat öppen mottagning, genomför hälso- och pubertetssamtal, hanterar remisser och deltar i Kulturveckan med hälsofrågor.

Principen för skolans elevhälsoarbete innebär att arbetslaget har huvudansvaret och att elevhälsoteamet kan kopplas in vid behov. Elevhälsoteamet träffas varje vecka och elevvårdskonferenser genomförs när detta behövs. För att tidigt upptäcka elever som är i behov av särskilt stöd utgör klasskonferenser och olika tester såsom LUS (läsutvecklingsschema) viktiga funktioner. För de elever som är i behov av särskilt stöd erbjuds detta genom specialpedagog och inom EA-tiden ("eget arbete" en gång per vecka).

Elevhälsoteamets specialpedagog har fördjupat sig i frågan om åtgärdsprogram, en kunskap som hon försöker sprida till samtliga arbetslag. För de yngre eleverna stöttar hon även respektive klasslärare i varje enskilt fall då åtgärdsprogram upprättas. För de äldre eleverna ligger ansvaret på mentor och arbetslaget. Elevhälsoteamet menar att alla åtgärdsprogram för de äldre eleverna inte alltid uppnår den kvalitet som skulle vara önskvärd.

Inspektörerna konstaterar att elevhälsoteamets sammansättning består av flera olika "specialistkompetenser". Samtidigt som detta bör ge goda förutsättningar för ett bra arbete noteras att båda de pedagoger som finns med i teamet i vanliga fall huvudsakligen arbetar med skolans yngre elever. Därmed finns i princip ingen pedagogisk representation från de senare årskurserna. Inspektörerna vill påpeka vikten av att de äldre eleverna inte åsidosätts i stödarbetet samt att lärarna som arbetar med de äldre eleverna får den stöttning som behövs så att arbetet med åtgärdsprogram kan förbättras.

Studie- och yrkesorienteringen är organiserad så att en av so-lärarna som del av sin tjänst ansvarar för detta område.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det stödarbete som bedrivs håller god kvalitet men vill samtidigt påpeka vikten av att de äldre eleverna inte åsidosätts i detta avseende. Inspektörerna bedömer vidare att den pedagogiska verksamheten behöver utvecklas så att elevers möjlighet till inflytande och ansvarstagande för sitt lärande kan öka.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Information från förvaltning till skolledning ges framför allt på rektorskonferenserna men även löpande och i samband med utvärderingar. Fjärdhundraskolans ledning upplever att det är en brist att endast rektor deltar i rektorskonferenserna eftersom det blir svårare att vara delaktig när inte hela skolledningen får samma möjlighet att närvara i diskussioner, exempelvis kring kommunövergripande satsningar.

Några gånger varje termin har skolledningen vikt konferenstid för pedagogiska diskussioner. Ett exempel på en fråga som har diskuterats är mentoreernas uppgift. Ett annat "redskap" för att styra den pedagogiska utvecklingen är skolans arbete med kvalitetsredovisningen. Hela personalen involveras såtillvida att varje arbetslag en gång per år diskuterar det som har skrivits. Flera av de intervjuade från personalen lyfter fram att de tycker att arbetet med kvalitetsredovisningen bidrar till att synliggöra och utveckla verksamheten. Föräldrar och elever har dock inte engagerats i detta arbete.

Inspektörerna anser att kvalitetsredovisningen ger en god bild av nuläget och skolans utvecklingsbehov. En fråga som dock behöver diskuteras är hur elever och föräldrar kan engageras och delaktiggöras i detta arbete. Att många av de intervjuade tycker att kvalitetsredovisningen är ett stöd för att synliggöra verksamheten är positivt. Detta arbete bör därmed vara en god grund för skolans fortsatta utveckling. När det gäller skolledningens roll har det framkommit i inspektionen att en del av de intervjuade tycker att det finns en otydlighet hur ansvarsfördelningen ser ut mellan rektor och de båda biträdande rektorerna. Inspektörerna vill påpeka vikten av att ansvarsfördelningen tydliggörs.

Ett av arbetslagen för de äldre eleverna menar att en nu angelägen fråga som skolan måste ta tag i är hur elevers studiemotivation och lust att lära skall kunna ökas. En del lärare försöker att utveckla verksamheten i läroplanens anda, bland annat genom att i högre grad försöka ge eleverna ökade förutsättningar för ansvarstagande och genom att utveckla dokumentation som ett sätt att synliggöra lärandet. Flera av de intervjuade menar också att goda förutsättningar och idéer finns och att det nu gäller att ta tag i dessa.

När det gäller verksamheten i de tidigare årskurserna menar den intervjuade personalen att deras samarbete både kan och behöver utvecklas. Någon menar att strävan måste vara att än mer se arbetslagets potential och minska känslan av "min klass och mina elever". Inte minst är detta viktigt när det handlar om hur elever i behov av stöd på bästa sätt skall hanteras i förhållande till skolans organisation och resurser, menar någon av de intervjuade.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolledningen har goda förutsättningar för att leda verksamheten men att frågan om ansvarsfördelning måste uppmärksammas och även relateras till övriga utvecklingsbehov som beskrivs i denna rapport.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Eleverna har inte något som kallas elevens val. Däremot finns andra möjligheter att fördjupa ett arbete dels under EA-tiden dels under den nu årligt återkommande Kulturveckan. Som tidigare nämnts fanns för några år sedan också det så kallade Millennieprojektet där eleverna själva fick styra över delar av sin skoldag för att fördjupa sig i något de önskade.

Enligt de intervjuade eleverna fungerar inte EA-tiden som det är tänkt. En del av eleverna menar att de tidigare hade loggböcker och fick lärares underskrift när de hade gjort det som var bestämt, men nu gör de oftast vad de vill, vilket också kan innebära att de inte gör någonting. För dem som arbetar ser eleverna huvudsakligen att EA-tiden fyller två funktioner, antingen att arbeta klart något man inte hunnit med eller för att få extra stöd.

Inspektörerna bedömer att det sätt som elevens val organiseras på inte motsvarar författningarnas krav, dels eftersom utbudet inte innebär de möjligheter till fördjupning och breddning som anges i författningarna, dels för att det finns en risk att de elever som använder EA-tiden för att få särskilt stöd i praktiken inte får något utrymme att välja efter intresse.

Skolan har inte många elever som talar ett annat modersmål än svenska. Dock finns undervisning i annat modersmål för de elever som har önskat sådant. Dessa elever har också undervisning i svenska som andraspråk. För de elever som har anpassad studiegång har beslut tagits av rektor i samråd med vårdnadshavare och elev.

De intervjuade föräldrarna är i stort sett nöjda med skolans verksamhet, lokaler och lärare samtidigt som de tycker att det finns olika områden som behöver utvecklas. Tidigare har det funnits vissa övergångsproblem i samband med övergången från årskurs 5 till 6 men detta har på senare år blivit bättre. En vid inspektionen aktuell fråga tycker föräldrarna är att utveckla F-9-samarbetet inom skolan. Denna strävan omfattar såväl "röda-tråden-tankar" som en utveckling av informationshanterande till elever och föräldrar. Vissa lärare är re-

dan nu noggranna, menar föräldrarna, medan andra kan utveckla exempelvis användandet av informationsbrev och loggböcker. Annan information som föräldrarna efterlyser är av övergripande karaktär från ledningen, exempelvis om planering och skolan som system. På individnivå efterlyser föräldrarna bättre information om mål och måluppfyllelse. De konstaterar också att en del elever som behöver mer stimulans ibland lämnas åt sig själva istället för att utmanas i riktning mot strävansmålen.

När det gäller information till föräldrar konstaterar inspektörerna att detta, även om mycket positivt redan görs, är ett område som kan utvecklas. Detta utvecklingsområde bör även ställas i relation till den information som måste kommuniceras till elever för att de skall kunna ha inflytande över och ta ansvar för sitt lärande.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Fjärdhundraskolans sätt att organisera elevens val inte motsvarar författningarnas krav. Vidare bedömer inspektörerna att informationen till föräldrar i vissa fall håller hög kvalitet men att det generellt på skolan är angeläget att utveckla detta område.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Utifrån skolans ekonomiska ramar utarbetar skolledningen ett budgetförslag som också kommuniceras med de fackliga organisationerna. Om det sedan uppstår situationer där inte arbetslagen själva kan lösa resursfrågan kan rektor ta beslut om omfördelning.

Inom det kommunövergripande projektet "Betyg och bedömning" tycker några av de intervjuade lärarna att det ges goda möjligheter för diskussion om mål och kriterier. Även den kompetensutveckling som möjliggörs i samband med den förvaltningsgemensamma kursen "Pedagogisk grundsyn" uppskattas av fler av de intervjuade. Samtidigt menar en del av de intervjuade att det skulle vara önskvärt med mer individuellt riktad kompetensutveckling. Inspektörerna bedömer att de kommunövergripande projekten har hög relevans för Fjärdhundraskolans utvecklingsbehov. Vidare framkommer det av kvalitetsredovisningen att det finns en medvetenhet även om andra kompetensutvecklingsbehov.

Enligt skolledningen har Fjärdhundraskolan på grund av sitt läge och relativt dåliga kommunikationer alltid haft en konkurrensnackdel när det gäller att kunna rekrytera behörig personal. Nu liksom tidigare är Fjärdhundraskolan den skola inom Enköpings kommun som har störst andel obehörig personal. Den nuvarande skolledningen, som finns sedan några år tillbaka, menar att det å ena sidan är svårt att utveckla en verksamhet med dessa förutsättningar men tycker å andra sidan att det nu börjar lossna. Ledningen menar att en grundförutsättning för att utveckla skolan är att få hela personalen att arbeta med att diskutera

uppdraget för att fylla ut det friutrymme som finns samt att hitta ”verktyg” för att komma dit.

Inspektörerna konstaterar att skolledningen nu står inför flera utmaningar, dels att utveckla verksamheten i enlighet med de tankar som skolledningen delgivit ovan, dels att göra detta så väl att det tidigare problemet med att rekrytera behöriga lärare kan lösas.

Flera av de intervjuade lyfter fram att de har tillgång till fina lokaler och ett mycket attraktivt närområde. De önskemål om förändring avseende lokaler som har påtalats i intervjuerna handlar om personalens arbetsrum samt att kunna ändra den äldre delen av skolans lokaler, dels i förhållande till undervisningsbehov dels för att förbättra luften.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektörerna att Fjärdhundraskolan huvudsakligen har tillgång till fina lokaler och bra utrustning. Inspektörerna vill dock framhålla vikten av att skolledningen fortsätter arbetet med att rekrytera behöriga lärare.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att Fjärdhundraskolans verksamhet i många delar håller en god kvalitet men att det också finns utvecklingsbehov inom flera områden.

Fjärdhundraskolan har tillgång till fina lokaler och inspektörerna har sett och hört goda exempel på verksamhet i läroplanens anda. Kvalitetsredovisningen synliggör verksamheten på ett bra sätt och stödarbetet har många positiva kvaliteter. Samtidigt finns en stor variation inom skolan. Såväl av kvalitetsredovisningen som av intervjuerna framkommer dock att det finns en medvetenhet om skolans utvecklingsbehov.

Inom följande områden finns det behov av förbättringsinsatser:

- värdegrundsarbetet och arbetet mot mobbning och kränkande behandling,
- elevers möjlighet till inflytande över och ansvarstagande för sitt lärande sett i ett F-9-perspektiv,
- skolans betygresultat och förutsättningarna för en likvärdig och rättvis betygssättning,
- klassråd och elevråd,
- information till föräldrar samt
- styrning och ledning för att nå högre måluppfyllelse utifrån påtalade utvecklingsbehov.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Inspektionen har visat att elevens val enligt 2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen inte organiseras på ett sådant sätt att eleverna erbjuds ett allsidigt urval där olika skolämnen kan fördjupas och breddas.

Datum

Ort

2004-09-17

Stockholm

Andreas Bergh

Heidi Zetterberg